

الیکارشی یا

خاندانهای حکومتگرایان

نقش خاندان امینی در این نمایش

-۷-

حال باید دید خاندان امینی چه نقش و تأثیر در نابودی سپهسالار نخست (میرزا محمدخان قاجار) و روی کار آوردن سپهسالار بعدی (میرزا حسین خان قزوینی) داشته و تا چه حد منشأ قدرت در این نمایش بزرگ بوده اند.

همینکه تصمیم گرفته شد برای تکمیل برنامه‌های استعمار بعد از اعتماد الدوله نوری‌عصر سر سپرده دیگری روی کار آید تا مانده برنامه انگلستان اجرا گردد باردیگر عناصر مزدور و خیانت پیشه مورد توجه قرار گرفتند و دورهم گرد آمدند.

امین الدوله (فرخ‌خان غفاری) عاقد قرار داد پاریس را که سپهسالار او و برادرانش راه کاشان تبعید کرده بود دوباره بتهران فراخواندند، میرزا محمد رضا خان مستوفی که از خوان استیفای خراسان بدور مانده بود با مجد الملک و فرزندانش که از مشاغل پیشین محروم شده بودند بهم پیوستند با دیگران و به همراه تامسون نایب سفارت انگلستان در التزام رکاب شاه راه مشهد را پیش گرفتند:

(این همان تامسون است که می‌کوشید ایران را زیر تعهد انگلیس بکشاند (۱))

بازنده بودن سپهسالار اصلی آغاز نمایش نویی با هنرپیشگی سپهسالار ضد ملی صلاح نیست نه اینکه حساسیت بیشتر استعمار از سوی مرزهای غربی هند (ترکستان، افغانستان و بلوچستان) است با نظم نوین ضد استعماری که سپهسالار در خراسان داده نظر امیران افغان و خوانین بلوچ و سرداران ازبک و ترکمن را بخود جلب کرده پایگاه خطرناکی علیه روس و انگلیس و عمال دزد و نوکر مآب داخلی پدید آورده است کبیر او مرگ است و تا او از فرار راه

مقاصد استعماری برداشته نشود به روی صحنه آوردن سپهسالار ضد ملی صلاح نیست دیدیم چگونه سپهسالار ملی (میرزا محمد خان قاجار) زنده بگور شد و بلافاصله متنفذان سیاسی و تدارک دهندگان این ترور، ورد تفقد قرار گرفتند .
 مجد الملک به سمت تولیت آستان قدس تعیین شد تا اگر واکنشی از طرف مردم بسود سپهسالار در خراسان انجام گیرد مرشد بزرگ ترتیب کار را بدهد پسرش نیز که در تقرب شاه بدریافت نشان نایل آمده با حفظ سمت پیشین بدبیری وزارت خارجه راه یافته بود همین که مستر تامسون آهنگ عزیمت تهران کرد شاه نیز شخصیت نو (وزارت خارجه) و رفیق تامسون (پسر مجد الملک) را بتهران فرستاد تا راز خراسان از پرده بیرون نیفتد . (۱)
 این انگلیسی ها همه چیز را برای یک گام بجلو قربانی می کنند بقول آندره موروا :

« چپ و راست گمو نیسم و کاپیتالیسم نمی شناسند هدف آنان سود خویشتن است و بس »

باینکه در تدارک قتل امیر کبیر دست داشتند بلافاصله پس از ترور او به ناصر الدین شاه رسماً و کتیباً اعتراض کردند این عمل (امری شنیع و وحشی منشانه بر خلاف انسانیت ، گناه عظیم می دانند و در صورت تکرار ناصر الدین شاه را تهدید به قطع روابط سیاسی می کنند . (۲)

رمز حکومت سپهسالار

باین شناخت شیوه استعمار باید هوای کار را داشت از اینسو و با کمک میجامع پنهانی نو بنیاد سیاسی و کار گذاران بیگانه خون داغ و پاک سپهسالار قجر با صدارت سپهسالار قزوینی معامله شد .
 ناصر الدین شاه که پس از سفر خراسان و جنایت بزرگ دیگر ، در ۱۲۸۷ جهت سبک کردن استخوان ، توبه و استغفار و یا بقول خودش (جهت استشفای) به سفر عتبات میرود .

بر نامه نتیجه گیری از این سفر بوسیله استعمار با حضور میرزا حسین خان مشیر الدوله سفیر ایران و مدحت پاشا تدارک شده بود بالحق میرزا علی خان منشی حضور پسر مجد الملک در بغداد به مشیر الدوله و مدحت پاشا نقشه مورد نظر در عراق پیاده شد کلنل هربرت ماور نظارت در نحوه اجرای این برنامه میگردد .
 ناصر الدین شاه بجنوی در این سفر افوا گردید ، خدمات و شخصیت مشیر الدوله بجدی مورد توجه قرار گرفت وی بسرعت مراحل تقرب به شاه را پیمود بنوشته سر رالنسون سیاستمدار صاحب نظر و رکن سیاست خاور میانه (با معرفی و

۱ - مرات البلدان جلد ۳ صفحه ۸۸

۲ - امیر کبیر و ایران (مراسله لرد پالمستر و وزیر امور خارجه انگلستان به کلنل شیل)

اصرار دولت انگلیس) و یا بقول دکتر بهار (بازور انگلیسی ها بصدارت رسیده ۲)

(بارون نورمان) Baron Norman با ریاست تشریفات صدر اعظم بکارپرداخت (۳) وجود بیگانه مشکوک الهویه اخیر رمز سیاست دستگاه سپهسالار بوده که هنوز بخوبی روشن نشده است پایای پیشروی نفوذ امپریالیسم خاندان امینی نیز بسرعت مدارج اداری و سیاسی رازیر پا میگذارند .
میرزا محمدخان که در سفر بازگشت خراسان لقب مجدالملک گرفته بود در سال ۱۲۸۴ معاون وزارت خارجه سال بعد متولی آستان قدس و در سال ۱۲۸۸ با عضویت دارالشورا عهده دار عمل جنس (اداره کل غله) میشود در سال ۱۲۹۰ وزیر وظایف و اوقاف می گردد و تا آخر عمر این سمت را برای خود نگه میدارد (۴)

پسر بزرگش منشی حضور در سفر خراسان نشان و لقب می گیرد به جبهه ترمه مخلع میشود و با حفظ سمت پیشین (۱۲۸۶) نایب اول وزارت خارجه در (۱۲۹۰) وزیر رسائل و در (۱۲۹۴) رئیس ضرابخانه و بالاخره با تمام این سمت ها (مدیرو مرتب دارالشوری) میشود (۵)
میرزا تقی پسر کهنتر مجدالملک در ۱۲۹۶ با ورود بکار دولتی سمت نخست برادر (منشی حضوری) و نیابت فعلی او را عهده دار می گردد .

برنامه ای که استعمار برای سپهسالار تدارک دیده بود کلا بخوبی پیاده شد، سپهسالار بعد از همزیستی انگلیس و روس میکوشید عامل دوجانبه گردد هم جنوب و هم شمال را راضی کند این نوع سیاستمداران زیرک نا فرجام می شوند .

وانگهی استعمار راشیوه دیرینه اینست همواره با ابزار نواز نظر مردم ناشناخته کاری کند، همین که دیدد شمالی کثیف و آلوده شده است بدور میاندازد دستکش سفید و نو می بدمت میکند و معمولاً در این نوع تصفیه های گروه همه مشمول قانون پالایش میشوند ولی شاهه این خاندان قوی بود از اینرو خود پیشقدم برای بزمین کوبیدن رفیق خود میشوند تا به بهای قربانی درست موقعیت خود را حفظ دارند .

۱ - تاریخ رجال جلد اول صفحه ۴۱۲

۲ - میراث خوار استعمار صفحه ۵۰۶

The Merve Oasis, p. 360 .063 ۳

۴ - مرآت البلدان جلد ۳ صفحه ۸۹ - ۶۸ - ۱۴۰

۵ - سرگذشت ملک آرا صفحه ۱۰۲ و ۱۰۳ (نسخه خطی کتابخانه

مرکزی دانشگاه استنساخ از روی نسخه اصلی موجود در کتابخانه مرحوم

قاسم غنی)

مرکز توسط سپهسالار یک گروه شش نفری میشوند که محرمانه تصمیم میگیرند با برنامه تنظیم شده و پرونده سازی شاه را با و بدین واز کردارهایش بیمناکه سازند، از صدارت براندازند .

مورخان این شش تن را (رحیم خان علاء الدوله ، میرزا افتخارعلی خان صاحبکدیوان ، علیقلی مخبر الدوله ، میرزا عباس معاون الملک و میرزا عبدالوهاب نصیر الدوله) و فرشم با احتمال قوی سرگروه رامیرزا علی امین الدوله تشکیل میدهد، قرار شد (مردم را تحریک به شکایت کنند صورت تعارفات سپهسالار را بنویسد حیف ومیلی که در دارائی شده تهیه کنند و احب و ملبوس سوار نظام که خورده شده ...

امین الدوله مقبل شد که عریض اینها را موقع مقتضی از لحاظ ملوکانه بگذرانند ... عهد بستند و شروع بکار نمودند تا مشارالیه را معزول کردند (۱)

حال شرح این ماجرای شنیدنی بماند در بخش (امین الدوله) که پسر مجد الملک پس از عزل سپهسالار چه بر سر او آورد چنان نابکارانه از عقب خنجر در ستون فقرات او جاداد از خنجر عزل او دوستان انگلیسی اوسخت ناراحت میشوند لرد کالدستون نخست وزیر و سیاستمدار معروف انگلیسی اظهار تأسف می کند (۲) احکام صادره پس از عزل سپهسالار جهت امین الدوله حاکیست اختیارات دست امین الدوله میافتد ، سپهسالار در شوال ۱۲۹۷ عزل میگردد ولی مجد الملک کماکان در مقام خود باقی میماند و در ۷۳ سالگی در ذیحجه ۱۲۹۷ بدرود زندگی می گوید .

در تاریخ فوت مجد الملک و اختلاف دیده میشود منتظم ناصری ، مآثر الآثار تاریخ فوت را ذیحجه الحرام ۱۲۹۷ نوشته خبر فوت و سپس دستخط شاه را برای پسرش چنین ثبت میکند :

« جناب حاجی میرزا محمدخان مجد الملک وزیر و وظائف مرحوم شدند و وزارت و وظائف و اوقاف به موجب دستخط جهانمطاع مبارک از قرار ذیل بر عهده کفالت جناب میرزا علیخان امین الملک مفوض و موکول شد .
سواد دستخط :

چون امر و وظایف و اوقاف از جمله کارهای معظم دولت است و باید وظیفه و مقرری مردم که نهایت خوبی و درستی باشد و اوقاف منظم باشد و خاطر ما از این ممر آسوده باشد . لهذا این خدمت عمده را با امین الملک رجوع میفرمائیم که آنچه شایسته نظم اینکار است بعمل آورد کفایت خود را در تنقیح این عمل بظهور و بروز بیاورد شهر ذیحجه ۱۲۹۷ (لوی نیل ۱ ، (ادامه دارد)

۱ - رسائل و مکاتبات ناظم الملک (عکسی در کتابخانه مرکزی دانشگاه

تهران صفحه ۲۵۰

۲ مآثر الآثار صفحه ۲۴۷ - منتظم ناصری به ملحقات صفحه ۴

ادامه دارد